

Spațiul public european: concept, construcție, instituții

Abstract: The European Union is facing, nowadays, a major communication crisis, that has enormous consequences in all its fields of activity. As all the Eurobarometres show, Europe's citizens feel that their problems are not well taken into account by the Union, that there is no proper public space in which to make all their important issues seen, in which to express their rights. This makes that the European Union is being perceived, broadly, as an impersonal entity, located far from reality, little in agreement with citizens' expectations. The main causes for this are the bureaucracy, the Union's incongruities with the characteristics of every single nation-state that composes it, as well as its linguistic deficiencies and the lack of proper European mass media. However, what the Union wishes to accomplish through the Lisbon Treaty is a greater degree of transparency, as well as a better social environment for its citizens. This embellished new communicational frame proposed is starting, little by little, to generate what one would call an associative European public sphere.

Keywords: European public sphere, civic participation, the Lisbon Treaty, European mass-media, European communication.

A. Spațiul public european un spațiu în construcție

„Democrația, dacă ar fi să nu rămână un simplu principiu formal, este dependentă de prezența unor condiții pre-legale, cum ar fi libera dezbatere dintre forțe sociale, interese sau idei opuse, în cursul cărora scopurile politice sunt clarificate, își pot schimba cursul și din urma cărora va reieși o opinie publică strâns legată de intenții de natură politică. Aceasta implică faptul că orice proces politic trebuie să fie auzit și înțeles; prin urmare, că cetățeanul cu drept de vot poate comunica, pe limba sa proprie, cu autoritatea suverană căruia el îi este subiect” (Van Gerven, 2005: 42).

La Habermas, noțiunea de *democrație*, strâns legată de aceea de *spațiu public*, este corelată cu conceptele de *publicuri slabe* și *publicuri puternice*, cu acela de *libertate de exprimare* și cu posibilitatea *auto-guvernării* individului (Fossum, Schlesinger, 2007: 4). Aceste concepte, regăsite la nivel național, sunt greu aplicabile Uniunii Europene. Dezinteresul pentru dezbaterea publică având caracter transnațional a generat, de altfel, tergiversarea ratificării controversatului „Tratat de la Lisabona”.

Acesta acordă Uniunii prerogative crescute. Între acestea, un președinte care să o reprezinte în cadrul relațiilor sale bilaterale; acordarea unui loc important cetățeanului ca persoană prin afirmarea democrației participative ca pilon al „Congresului social tripartit între partenerii

* Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași

sociali și Uniunea Europeană” (Comisia Europeană: 2009). Cu toate acestea, realitatea comunicatională nu este una ideală.

În decembrie 2007, opt din zece cetățeni ai Europei ar fi vrut să afle mai multe despre chestiunile europene. Șapte din zece ar fi vrut să își cunoască mai bine drepturile. Două treimi dintre cetățenii europeni considerau utilă și interesantă informația disponibilă, privitoare la Uniune, însă tot atâția o găseau insuficientă (Comisia Europeană: 2007). Inexistența, astăzi, a unui spațiu public european, atât de ovaționat și de așteptat încă de la momentul instituirii, în 1957, a Comunității Economice Europene, constituie unul dintre marile neajunsuri ale acesteia, principala cauză pentru care marea majoritate a cetățenilor păstrează un raport distant față de tot ceea ce ține de Uniune. Aceasta este văzută ca entitate abstractă, îndepărtată, birocratică și prea puțin interesată de problemele lor efective.

Toate acestea s-ar datora faptului că lipsa unui spațiu deschis de comunicare (a unei „sfere publice” la nivel european) - în care oamenii de rând, fie ei reprezentanți sau nu de ONG-uri, să poată afla chestiunile esențiale care le privesc existența - duce la înstrăinarea Uniunii, la transformarea ei în „ceva” lipsit de concretețe, dar, mai ales, rezervat unei „democrații elitiste” (Wolton, 2003: 49-51). Nu avem de-a face cu o chestiune ambiguă sau dubitabilă, faptul în sine constituind însăși premisa de la care pornesc actualele politici de comunicare din cadrul Uniunii.

Națiune, stat, democrație: esența unei societăți politice europene

Pentru ca aceste trei elemente, esențiale pentru existența societății astăzi, să devină tangibile, ele trebuie „unificate” de către entitatea denumită *spațiu public* și

definită ca „spațiu simbolic în cadrul căruia au loc schimburi de discursuri, în marea lor majoritate contradictorii, ale diferiților actori sociali, religioși, culturali și politici care alcătuiesc o societate” (Mercier, 2003: 10).

În viziunea majorității celor care au încercat să dezbată noțiunea de „spațiu public” la modul general, aceasta s-ar referi la „comunitatea politică”, însă nu una în sensul clasic al termenului, de grupare alcătuită din „indivizi având în comun aspirații, interese, comportamente” (Mercier, 2003: 11), ci una în care și conflictele joacă un rol important. Astfel, spațiul public devine promotor al democrației, continuator al „agora” ateniene, dar și prelungire a canalelor mediatiche. De altfel, premisele unei astfel de concepții asupra „spațiului public” se regăsesc încă de la Kant, care era de părere că „omul trebuie să fie liber de a raționa public, împreună cu semenii săi” (Imm. Kant, *Opere filosofice*, apud Mercier, 2003: 11).

Spațiul public, asemeni oricărei alte instanțe supuse influențelor temporale, a cunoscut modificări. Încă din perioada ateniană (când cei care veneau să își expună opiniile privitoare la bine, la frumos, la viitorul societății erau învățații, respectiv conducătorii vremii) și până în epoca modernă (când spațiul de dezbateri filosofice era acela al cafenelelor destinate tot oamenilor de vază, deși mai puțin avizi de a-și dezvălui statusul social), spațiul public a fost prea puțin reprezentativ pentru ceea ce își propunea cu adevărat să facă. O dată cu apariția televiziunii, însă, lucrurile s-au schimbat radical. Acum „sfera publică” vine în ajutorul unei democrații liberale (în care individul își afirmă drepturile), respectiv al unei participative (în care acesta este obligat să își spună părerea, fie numai verbal, fie acționând efectiv pârghiile puterii).

Desigur, spațiul grec nu își mai găsește un corespondent perfect în cadrul societății actuale, puternic globalizate. Cu toate acestea, sfera publică trebuie înțeleasă ca o coordonată esențială a societății civile. La scară europeană, acest spațiu public s-ar concretiza într-o „arenă” caracterizată printr-un pluralism semnificativ al ONG-urilor, al partidelor politice și al asociațiilor de interes divers.

Existența unor numeroase lobby în cadrul spațiului european (bruxellian cu precădere) ar putea arăta ușoara schimbare de direcție a Uniunii Europene, o mai mare apropiere față de cetățeni și de interesele acestora. Or nu de puține ori, lobbyștii dornici de a întâlni reprezentanții europeni se lovesc de aroganța acestora, de lipsa de interes a unei mari părți dintre ei. Acești „ofițeri” de afaceri publice redactează, de altfel, într-un cerc restrâns, „cataloge” ale membrilor Parlamentului, ale comisarilor, ale membrilor Comitetului Regiunilor. Aceste fișe menționează, pe lângă o scurtă descriere a persoanei în cauză, disponibilitatea (sau nedisponibilitatea) acesteia pentru anumite probleme: financiare, de agricultură, farmaceutice etc. În funcție de această apetență, lobbyistul își va căuta ori nu un aliat în persoana celui în cauză.

După Habermas, nu putem vorbi de o sferă publică atotcuprinzătoare, ci de mai multe sfere publice care interacționează, aceasta chiar în interiorul statelor-națiune (Fossum, Schlesinger, 2007: 2-3). Această viziune are puternice implicații asupra felului în care modelul unei sfere publice naționale este transferat la nivel transnațional; sfera publică nu este nimic altceva decât o rețea de formate, structuri și niveluri comunicative (Fossum, Schlesinger, 2007: 4).

Părerile, în cadrul cercurilor științifice, sunt împărțite. Spre exemplu, J. Cohen și C. Sabel au ajuns la concluzia că dezvoltarea unei alte forme de conducere, a unei „poliarhii direct-deliberative” ar fi cu mult mai utilă pentru exprimarea opiniei publice. Eliberându-se de aranjamentele instituționale tradiționale, atât de puțin eficiente, prin recursul la anumite sisteme performante de participare publică directă și de deliberare, sfera publică ar fi revoluționată în sprijinul majorității populare (Wilkinson, 2002: 177-187). Iată, deci, din nou, că implicarea activă a opiniei publice pare să constituie premiza pentru *spațiul public european*.

B. Cauzele lipsei dezbaterii în Uniune sunt de ordin multiplu

a. Dialogul cetățenesc la nivel transnațional este aproape inexistent

Spațiul european este, astăzi, după părerea lui Mercier, unul cu precădere politic. Sfera în care există interacțiune constantă este una exclusivistă, destinată elitelor. „Nu se poate vorbi nici despre cultură europeană, nici despre una mondială. Nici una, firește, cu excepția acelei a elitelor, care au aceleași gusturi culturale, care călătoresc cu avionul dintr-un stat în altul, care au acces la aceleași canale media și care fac dovada celui mai pur cosmopolitism” (Wolton, 2003: 48). Aceste elite „de aeroport” ar fi mondialiste, iar popoarele ar rămâne în continuare naționaliste, lipsite de privilegiul adevăratului dialog inter-cultural.

Fossum și Schlesinger vorbesc despre Uniunea Europeană ca „model tehnocratic” sau structură neoliberală de management fără legitimitate democratică (Fossum, Schlesinger, 2007: 5).

Faptul că irlandezii au votat în favoarea Tratatului de la Lisabona de abia în urma celui de-al doilea referendum, după o intensă campanie de influențare a deciziei publice vine în sprijinul afirmației de mai sus (Hyman, 2008: 2). Se poate replica, firește, că Irlanda reprezintă un caz izolat și că, în celelalte state, semnătura în favoarea Tratatului a survenit cu mult mai repede (deși cazul Cehiei este exemplar pentru întârzierea procesului decizional).

În septembrie 2008, Ministerul de Afaceri Externe irlandez a realizat un raport privind rezultatul referendumului din 2008. „Cei care au votat «nu» erau de părere că Tratatul de la Lisabona ar însemna pierderea suveranității irlandeze, sfârșitul controlului asupra avortului și acceptul pentru formarea unei armate europene” (Barbier, Ghailani, februarie 2009: 7). Or, Tratatul de la Lisabona nu prevede nici unul dintre aceste lucruri. După efectuarea unui sondaj, s-a constatat că principalul motiv pentru votul „nu” a fost reprezentat de către lipsa de informare și de înțelegere, în proporție de 42%.

b. Statul-națiune precede Uniunea

Proiectul european nu a reușit să ia, încă, amploarea celor desfășurate sub egida statului-națiune (Mercier, 2003: 16), iar aceasta explică problemele de legitimitate. Mai mult decât atât, construcția statelor-națiune reprezintă un proces desfășurat pe parcursul a secole, în timp ce Europa, la nivel de dimensiune instituțională, are mai puțin de un secol.

De aceeași părere este și Edgar Morin, în *Gândind Europa*. Chiar și numai geografic, Europa reprezintă „o noțiune fără frontiere cu Asia și, istoric, o noțiune cu frontiere schimbătoare” (Morin, 2002:

27). Dificultatea de a gândi acest continent nu este nimic altceva decât „dificultatea de a gândi unicul în multiplu, multiplul în unic, *unitas multiplex*” (Morin, 2002, 28). Întreaga Europă se naște, de-a lungul secolelor, prin lupte, tăieturi, fragmentări, rupturi. Ea include conflictul și reglarea acestuia (Morin, 2002: 53).

Cultura este, încă, o construcție mentală puternică, parte a vieții de zi cu zi; în ciuda decadelor de globalizare, statul-națiune și construcțiile sale culturale sunt încă dominante în societățile moderne. Întrucât o identitate culturală europeană este încă departe de realitate, Europa rămâne o țesătură de națiuni, regiuni și culturi. Cu toate acestea, schimbările provocate de imigrație dau naștere unor preziceri de tip cosmopolit (Fossum, Schlesinger, 2007: 6), Uniunea luând astăzi în calcul aceste variabile nou apărute.

c. Accesul la informația difuzată de către Uniune pe propria platformă cunoaște impedimente de ordin lingvistic

Deși, după cum arată o lege promulgată încă din 1958, ca și limbi oficiale sunt recunoscute limbile statelor membre, ca și limbi „de lucru” sunt consacrate, în cadrul UE, engleza și franceza (în cadrul întâlnirilor oficiale și al comunicării la nivel intern în cadrul Uniunii), în timp ce franceza este limba de lucru a Curții de Justiție, în combinație cu o a doua limbă, aleasă la începutul fiecărei deliberări. Cu toate acestea, toate limbile oficiale sunt desemnate pentru uz în cadrul întâlnirilor formale, al documentelor finale ale Comisiei și în toate documentele Parlamentului. Deși nici o formațiune politică nu își manifestă, fățiș, indignarea cu privire la această situație de fapt, izbucnirile puțin

mediatizate (precum cea din 1999, a guvernului german, în cadrul unei întâlniri informale a Consiliului de Miniștri în Finlanda, datorită faptului că nici o traducere nu fusese pusă la îndemână) (Comisia Europeană, 2007), demonstrează că problema nu este una de suprafață.

Mai mult, cei care încearcă să ia contact cu tot ceea ce reprezintă lumea europeană se lovesc de faptul că nu toate documentele existente pe portalul european (www.europa.eu) sunt traduse în cele 23 de limbi oficiale, ci doar cele considerate mai puțin importante: știri, link-uri către proiectele Uniunii, însă, cu precădere, linkuri către site-ul oficial, acela în limba engleză.

De altfel, un reprezentant al Directoratului General de Comunicare al Comisiei Europene admite că „spațiul public european” nu există și că, mai mult decât atât, instituțiile europene și-au naționalizat discursurile în funcție de specificitățile fiecărei țări. (Baisnée, 2007: 4).

d. Mass-media europene lipsesc sau sunt în curs de formare.

Inexistența unor media de masă europene reprezintă o altă problemă demnă de luat în seamă. În cazul EuroNews (canalul european prin excelență), publicurile avute în vedere sunt minoritare și prea puțin reprezentative pentru marea majoritate a europenilor. De altfel, ceea ce se cunoaște în cadrul național privitor la Uniunea Europeană nu este nimic altceva decât ceea ce decid media naționale să abordeze în cadrul emisiilor lor din interiorul statelor.

În cadrul amplei lucrări a lui Schlesinger, Eriksen vorbește despre sfera publică în termeni de „spațiu comunicational polimorfic și polifonic”, care ar permite, în teorie, tuturor cetățenilor să ia

parte la dezbateră democratică din Uniune, în baza unui sistem internet dezvoltat în cadrul tuturor statelor. Cu toate acestea, suportul media universal necesar participării active lipsește, mai ales datorită faptului că structurile discursive și mentale necesare unui spațiu public transnațional diferă enorm de la stat la stat (Eriksen, în Fossum, Schlesinger, 2007: 4).

Nu trebuie uitat, cu toate acestea (și autorii o menționează, de altfel) că ne mișcăm în direcția potrivită, cu publicații precum „Frankfurter Allgemeine Zeitung”, „Le Monde”, „The Daily Telegraph” sau „Financial Times”, care transnaționalizează spațiul mediatic european (Fossum, Schlesinger, 2007: 7). Deși criticile aduse acestor publicații – mult prea elitiste – nu conțin să apară, este foarte probabil ca exact puținii care au acces la ele să fie adevăratul public european (Baisnée, 2007: 9).

Canalul înființat în colaborare cu YouTube și intitulat generic EUTube (www.youtube.com, secțiunea „eutube”, 2008) publică reclame, fragmente de emisiuni care tratează probleme de interes general sau mesaje de promovare a unor campanii la care Uniunea este parte: de ajutorare a persoanelor defavorizate din lumea a treia, de creștere a nivelului de școlarizare din Orientul Mijlociu etc. Gradul de informare nu este unul ridicat.

Canalul online *Europe by Satellite* (www.ec.europa.eu, secțiunea „Europe by Satellite”, 2008) pune câteva probleme de ordin logistic pentru a putea fi accesat. Mai exact, este necesară crearea unui cont. Într-o limbă de circulație internațională, firește, pe care mulți dintre cei interesați de astfel de informații nu o manevrează cu ușurință.

Încercările cele mai recente de îmbunătățire a situației comunicaționale sunt consemnate în documentul denumit „White Paper on a Communication Policy

in the European Union”, în care instituția își recunoaște greșelile dar, în același timp, consimte la inițierea unei politici de mai bună comunicare în rândul cetățenilor. Încuviințând că majoritatea celor din Uniune resimt Bruxelles-ul ca fiind îndepărtat și preocupat de a lua decizii cu caracter izolat, și că, datorită unor evidente bariere de limbaj, chestiunile de factură europeană sunt trecute prin filtrul media naționale și, deci, trunchiate, procesul de comunicare nu mai trebuie să fie unul „one-way” (Comisia Europeană, 2006). Trei mari obiective sunt avute în vedere:

- noi *infrastructuri publice*, pentru „un spațiu și o dimensiune europeană” (Heikkilä, 2007: 10), care să permită transparența și să favorizeze libertatea de expresie; pe de altă parte, acest obiectiv nu este gândit în termeni transnaționali (ori europeni), ci naționali – preocuparea principală este ca centrele de informare la nivel național să disemineze cât mai multe informații în limba statului în cauză;
- necesitatea *dialogului* – între o față mai „umană” a Uniunii și statele membre; aici sunt avuți în vedere „ambasadorii” Uniunii;
- *reprezentarea politică* cetățenească și rolul ei în luarea deciziilor la nivel european: rolul mass-media europene, a rețelelor de informare, menite să înlocuiască vechile sondaje de opinie și Eurobarometrele.

Așadar, o sferă publică veritabilă ar presupune existența, mai întâi și mai întâi, a unei „comunități de comunicare” (Risse, 2003: 1). Aceasta desemnează un spațiu în care vorbitorii comunică unul altuia, dar și audiențelor, în manieră clară și răspicată.

Este nevoie de argumente valide, de capacitatea de a raționa, dar și de răbdarea de a asculta argumentele celuilalt.

Este, deci, nevoie de raportare la o comunitate de interese, de aspirații naționale sau europene. Este, mai apoi, nevoie de contestare, fie ea soluționabilă sau nu, astfel încât oamenii să simtă că sunt parte a procesului decizional, că îl pot influența sau chiar iniția, în funcție de interesele comunității (Risse, 2003: 7-8). De reținut este faptul că o „comunitate de comunicare” identificabilă cu spațiul public european nu necesită numaidecât împrumutarea unei identități străine, ci doar înțelegerea și analiza, de-a lungul unui lung și anevoios proces de empatizare, a unor probleme de interes pentru toți, ca și membri ai comunității europene.

C. *Tratatul de la Lisabona* – posibil factor declanșator pentru sfera publică europeană?

În 2009, în momentul în care Uniunea Europeană traversează un alt prag important, acela al ratificării Tratatului de la Lisabona, se cere o privire mai nuanțată asupra încercărilor repetate de diminuare a „prăpastiei” comunicaționale dintre cetățenii Uniunii și instanțele acesteia. Aceasta mai ales datorită faptului că unul dintre dezideratele acestui proiect este reprezentat chiar de creșterea gradului de transparență a acțiunilor Comisiei și Parlamentului. Europa „democratică și transparentă”, precum și „Europa socială”, a unei *Cărți a drepturilor fundamentale* (Comisia Europeană, www.europa.eu, 2009), reprezintă noua interfață prin care instituția mamă încearcă să repare lipsurile din trecut.

a. Europa socială, premergătoare Europei transparente

Trecând de considerații pur pragmatice, grija pentru o *Europă a socialului* transfigurează grija pentru cetățean, dar și pentru un spațiu public (fie el mai întâi social, sprijinit de către structuri asociative) unitar. Pledând pentru păstrarea cât mai multor locuri de muncă și stabilirea, printr-o rezoluție, în mai 2009, a unui „Fond European Global pentru Integrare” destinat celor care își pierd locurile de muncă în contextul crizei economice (Barbier, Baeten, Ghailani, mai 2009: 2-3), Uniunea crește gradul de proximitate cu locuitorii săi. Prin stabilirea anului 2010 ca „An European al Combaterii Sărăciei și Excluderii Sociale” (Barbier, Baeten, Ghailani, mai 2009: 3), Comisia urmează cu strictețe planul de implementare a „Europei Sociale”.

Prin implicarea activă a autorităților locale în acest complex proces de monitorizare a aplicării Strategiei de la Lisabona (Barbier, Baeten, Ghailani, iulie 2009: 3-5), Europa construiește o punte către cetățeni; cooperarea Parlamentului European cu parlamentele naționale va deveni, și ea, mai strânsă. Dezideratul unei „sfere publice” a dialogului cetățenesc este, astfel, mai aproape de a fi atins. Pe 29 aprilie 2009, în *Observatorul European*, se notează decizia de a pune în practică ceea ce „think tank”-ul condus de către Felipe Gonzalez denumeste „pact al reapropierii Uniunii de cetățeni” (Barbier, Baeten, Ghailani, iulie 2009: 7-8). Cu aceeași ocazie, președintele Consiliului Economic și Social, Mario Sepi, vorbește despre „Programul pentru Europa: propuneri ale societății civile”, menite să alimenteze noua direcție de gândire a viitorului european.

Iată, deci, că în ajunul aplicării Tratatului de la Lisabona, Uniunea Europeană plănuiește crearea unui cadru deliberativ pentru societatea civilă. Dacă acesta va da ori nu rezultat, rămâne de văzut.

b. Inițiativa europeană cetățenească – un element important în arhitectura „sferei publice europene”

În vederea rezolvării deficitului de comunicare, Tratatul de la Lisabona lansează „Inițiativa Europeană Cetățenească”. Dacă Tratatul este aprobat de către toate statele, cetățenii Uniunii ar putea, în sfârșit, avea un impact asupra deciziilor europene. Nu mai puțin de un milion de cetățeni membri ai unui important număr de State membre vor dobândi cadrul prin care să aducă sugestii Comisiei Europene privind legiferarea în domenii care țin de competența tratatelor și care le pot aduce beneficii lor și conaționaliilor lor (Barbier, Ghailani, februarie 2009: 6).

De altfel, articolul 24 cu privire la Funcționarea Uniunii Europene stabilește și consolidează procedura necesară implementării acestui nou drept: „Parlamentul European și Consiliul, acționând în conformitate cu procedura legislativă obișnuită, vor prevedea condițiile necesare pentru o inițiativă a cetățenilor...precum și numărul minim de state membre din care cetățenii trebuie să provină (Conferința Interguvernamentală, 2008) (Barbier, Ghailani, februarie 2009: 7).

Inițiativa ar marca un pas important spre dobândirea democrației supranaționale și, implicit, spre constituirea a ceea ce Habermas ar fi afirmat că nu există, *sfera publică europeană* (în 2006, într-un interviu acordat ziarului *Le Monde*, filosoful ar fi spus că acest concept al anilor 60, gândit pentru altfel de structuri politice, nu este

aplicabil Uniunii Europene) (Baisnée, 2007: 3).

Guvernarea de tip participativ ar putea căpăta, în contextul noului Tratat, noi valențe (Garcia, 2006: 3). O definiție a „guvernării” o descrie ca pe un „proces impicator al luării deciziilor; el favorizează consensul și presupune implicare” (Garcia, 2006: 3).

Încă înainte ca Tratatul de la Lisabona să fie ratificat, conceptele de „cetățean european” (dezvoltate de către Tratatul de la Maastricht în 1992) și de „guvernare la niveluri multiple” (menționat de către *White Paper on European Governance*, 2001) arată că, în anumite state ale Europei, guvernarea participativă este posibilă, chiar dacă la un nivel incipient.

Noi mecanisme de facilitare a participării cetățenești sunt în curs de implementare în Europa. În Marea Britanie, spre exemplu, consiliile municipale au delegat unele dintre sarcinile principale asociațiilor non-profit din localitate, în virtutea principiului „delegării autorității” (Garcia, 2006: 8). În general, pentru a putea vorbi despre existența unui spațiu public la nivel local (dar care să pună în practică politici transnaționale), acesta trebuie să se plieze pe specificul fiecărei colectivități locale. Exemplul dat este acela al inițiativei de integrare cetățenească a imigranților din Bruxelles, formulată în două moduri complet diferite de către colectivitatea valonă și de către cea flamandă. Dacă primii oferă o structură asimilatorie a minorităților, cei din urmă oferă suport pentru dezvoltarea de sine-stătătoare a grupărilor minoritare (Garcia, 2006: 17).

Se pare, așadar, că drumul spre ratificarea Tratatului de la Lisabona coincide cu dezvoltarea structurilor urbane de dezbatere cetățenească și asociativă. Firește, spațiul public astfel constituit este unul la nivel local ori național. Pe de altă parte,

însă, atunci când el se dezvoltă în *orașe europene* precum Bruxelles sau Frankfurt sau Paris putem afirma, fără îndoială, că asistăm la încheierea structurilor incipiente ale spațiului public european.

c. *Reflection Group* – sau despre cum înțelege Uniunea să rezolve problemele cu care se confruntă

O inițiativă a Consiliului European din 2007 prevede crearea unui think-tank denumit *Reflection Group*, menit să analizeze dinamica Uniunii și felul în care aceasta afectează diversele sectoare de activitate în care Uniunea legiferează. Între domeniile de importanță crescută, îmbunătățirea modelului de succes economic și responsabilitate socială, creșterea competitivității în UE, înțâietatea dreptului european, dezvoltarea sustenabilă, stabilitatea globală, migrația, protejarea climatului și lupta împotriva terorismului.

O dată stabilite aceste obiective, Grupul acordă atenție sporită comunicării acestor demersuri către cetățeni. În 2010, Grupul va prezenta Consiliului European un prim raport privind viitorul Europei (Barbier, Ghailani, 2009 : 9).

Concluzie

Demersul definirii cu precizie a coordonatelor *spațiului public european* nu poate fi, în acest moment, unul precis. Aceasta deoarece conceptul este unul dinamic, în perpetuă autodefinire și modificare. Dacă, acum zece ani, principalul mobil al comunicării Uniunii cu cetățenii europeni erau Eurobarometrele, astăzi asistăm la schimbări radicale. Așa cum am menționat în acest articol (în cea de-a treia parte, cu precădere), eforturile pentru un grad ridicat de transparență și de interactivitate sunt considerabile. Ele însoțesc și preced

chiar prioritatea din acest moment, aceea a depășirii crizei și a aplicării strategiei [Tratatului de la Lisabona] din domeniul social.

Încetul cu încetul, politica de „informare” se transformă într-una de „comunicare”. Iar dacă încercările vădite în direcția constituirii spațiului comunicațio-

nal european vor fi sortite eșecului, vom fi cu toții capabili de a semna eventualele cauze; aceasta întrucât, mulțumită Tratatului de la Lisabona, va exista o posibilitate la îndemâna tuturor: aceea de a critica, de a îmbunătăți, de a aduce sugestii în mod direct – primul pas înspre exercitarea prerogativelor *cetățeniei europene*.

Referințe

- Baisnée, Olivier (2007) „The Public Sphere Does Not Exist”, în *European Journal of Communication* 22(4): 493-503.
- Barbier, Cécile, Baeten, Rita, Ghailani, Dhalia (2009) „Digest”, în *Journal of European Social Policy* 19(3): 271-281
- Barbier, Cécile, Ghailani, Dhalia (2009) „Digest”, în *Journal of European Social Policy* 19(1): 79-89
- Fossum, Eric, Schlesinger, Philip (eds.) (2008) *The European Union and The Public Sphere: A Communicative Space in the Making? – „Review”*, în *European Journal of Social Theory* 11(4): 543-552
- Garcia, Marisol (2006) „Citizenship Practices and Urban Gouvernance in European Cities”, în *Urban Studies* 43(4): 745-765
- Gripsrud, Jostein (2007) „Television and the European Public Sphere”, în *European Journal of Communication* 22(4): 479-492
- Heikkil, Heikki (2007) „Beyond <In so far as> Questions: Contingent Social Imaginaries of the European Public Sphere”, în *European Journal of Communication* 22(4): 427-441
- Hyman, Richard (2008) „No Reason for Rejection of Lisbon Treaty” - Editorial, în *European Journal of Industrial Relations* 14(3): 243-244
- Jepsen, Pascual (2005), „The European Social Model: an Exercise in Deconstruction”, în *Journal of European Social Policy* 15(3): 231-245
- Mamadouh, Virginie (1999) „Beyond nationalism: Three visions of the European Union and their implications for the linguistic regime of its institutions”, în *Geo Journal* 48(2): 134-135
- Mercier, Arnaud (2003), *Vers un espace public européen européen? Recherches sur l'Europe en construction*. Paris: L'Harmattan
- Morin, Edgar (2002), *Gândind Europa*. București: Trei
- Risse, Thomas (2003), „An Emerging European Public Sphere? Theoretical Clarifications and Empirical Indicators”. Paper presented to the Annual Meeting of the European Union Studies Association (EUSA), Nashville, 27-30 Martie
- Van Gerven, Walter (2005), *The European Union. A polity of states and peoples*. California: Stanford University Press
- Wilkinson, Michael (2002), “Constituting Europe: flexibility or finalité”, *Oxford Journal of Legal Studies* 22(1): 177-187
- Wolton, Dominique (2003), *L'autre mondialisation*. Paris: Champ Flammarion
- Comisia Europeană (2007), „Communicating Europe in Partnership”, Communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Bruxelles. Disponibil la http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2007/com2007_0568en01.pdf și accesat la data de 13 decembrie 2007

- Comisia Europeană (2006), „White Paper on a European Communication Policy”. Bruxelles. Disponibil la http://ec.europa.eu/communication_white_paper/doc/white_paper_en.pdf și accesat la data de 23 noiembrie 2007
- www.ec.europa.eu, secțiunea „Europe by Satellite”, disponibilă la http://ec.europa.eu/avservices/ebs/welcome_fr.cfm și accesată în data de 20 ianuarie 2008; secțiunea „știri”, accesată în noiembrie 2007
- www.infoeuropa.ro
- www.youtube.com, secțiunea „Eutube”, accesibilă la <http://www.youtube.com/user/eutube> și accesată în data de 15 ianuarie 2008
- www.europa.eu, cu precădere secțiunile referitoare la „dimensiunea socială a Comunității energetice”, disponibilă la http://www.europa.eu/index_ro.htm și accesată în data de 5 ianuarie 2008 și cea referitoare la Tratatul de la Lisabona, disponibilă la http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_fr.htm și accesată în data de 28 octombrie 2009